

12. Офіційний web-сайт Державного комітету статистики України: Головне управління статистики у Львівській області. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.lv.ukrstat.gov.ua>.

13. Руденко В.В. Методичні підходи до управління реальними інвестиціями підприємств харчової промисловості / В.В. Руденко // Сталій розвиток економіки : наук. журнал. – 2010. – № 3. – С. 175-182.

14. Тодоряк О.Г. Особливості розробки інвестиційної політики підприємства в умовах фінансово-економічної кризи / О.Г. Тодоряк // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал / О.Г. Тодоряк. – 2010. – № 10 (112). – С. 73-77.

Блонская В.И., Прыхильный Р.И. Способы совершенствования управления инвестиционной деятельностью торгового предприятия (на примере Львовской области)

Рассмотрены основные тенденции относительно освоения инвестиций в основной капитал в Украине и Львовской области. Исследованы закономерности формирования капитальных инвестиций в сфере торговли. Предложены основные пути совершенствования управления инвестиционной деятельностью торговых предприятий.

Ключевые слова: инвестиции, управление, инвестиционная деятельность, торговое предприятие.

Blonska V.I., Prykhilnyy R.I. Method's perfection of management of point-of-sale enterprise investment activity (on the example of the Lvov area)

Basic tendencies are examined, in relation to mastering of investments in the fixed assets in Ukraine and Lvov area. Conformities to the law of forming of capital investments are investigational in the field of trade. The basic ways of perfection of management of point-of-sale enterprises investment activity are offered.

Keywords: investments, management, investment activity, point-of-sale enterprise.

УДК 657.221

Здобувач **О.Б. Бобрович**¹ – Львівська КА

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ

Висвітлено діючі підходи щодо оцінювання аудиторського ризику. Запропоновано напрями їх удосконалення відповідно до ризик-орієнтованого підходу процедури аудиторської перевірки. Розглянуто модель загального аудиторського ризику, що була запропонована Американським інститутом дипломованих суспільних бухгалтерів. Досліджено модель кількісного оцінювання аудиторського ризику.

Ключові слова: оцінка, аудиторський ризик, аудиторська перевірка, ризик-орієнтований підхід, концепції аудиту.

Актуальність теми дослідження. Західні експерти відносять аудиторський ризик до фундаментальних та складних категорій аудиту, а його виявлення та оцінювання вважають одним із ключових елементів процесу аудиту. Це зумовлено тим, що процес аудиту безпосередньо пов'язаний з невизначеністю, рівень якої впливає на результат аудиту і власне формує категорію аудиторського ризику. На практиці аудиторські фірми шляхом оцінювання аудиторського ризику скорочують термін здійснення аудиторської перевірки і, отже, зменшують трудові та фінансові витрати, не знижуючи при цьому якості наданих послуг, оскільки правильне визнання рівня ризику дає змогу

¹ Наук. керівник: доц. М. В. Корягін, канд. екон. наук

аудиторам обрати найбільш оптимальний варіант застосування аудиторських процедур.

Впродовж останніх десятиліть під впливом економічних змін життя суспільства та умов здійснення господарської діяльності спостерігається еволюція концептуальних підходів до аудиту. За даними В.О. Гринченка, у відповідь на нові ризики, що склалися в ході багаторічної практики, та враховуючи досвід оцінювання аудиторських ризиків минулих років, провідні саморегулювальні аудиторські організації прийняли низку нововведень в Міжнародні стандарти аудиту, одним з яких є введення ризик-орієнтованого підходу в процедуру аудиторської перевірки [4, с. 3]. З огляду на це в наукових колах та практиці аудиту постала потреба перегляду існуючих підходів щодо оцінювання аудиторського ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні підходи щодо оцінювання аудиторського ризику у своїх роботах досліджували багато вітчизняних вчених та науковців, зокрема В.П. Бондар [1], Ф.Ф. Бутинець [2], Н.І. Дорош [5], А.Г. Загородній та Л.М. Пилипенко [7], О.А. Петрик [9] і ін. Не применшуючи наукового доробку зазначених вчених у розвиток методичних підходів щодо оцінювання аудиторського ризику, зазначимо, що дослідники не приділяли належної уваги відповідності діючих підходів новій концепції аудиту, на противагу російським науковцям В.О. Гринченку [4], С.М. Бичковій та Л.М. Растамхановій [3], В.П. Козлову [8], О.В. Петуху [10] та іншим, які розглядали напрями розвитку методичного підходу щодо оцінювання ризиків відповідно до ризик-орієнтованого підходу, оскільки в сучасних умовах здійснення господарської діяльності та практики, аудит відіграє панівну роль. Проте результати їх досліджень не можуть бути безпосередньо запозичені у вітчизняну практику, зважаючи на особливості економічного розвитку України та вітчизняний досвід практики аудиторської перевірки.

Метою роботи є огляд, критичний аналіз та визначення особливостей методичних підходів щодо оцінювання аудиторського ризику згідно з ризик-орієнтованим підходом в процедурі аудиторської перевірки для покращання вітчизняної практики здійснення аудиту.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. для оцінювання аудиторського ризику переважав якісний підхід у практиці вітчизняних аудиторських фірм. За такого підходу аудиторський ризик оцінювали за шкалою "високий", "середній" та "низький". Порядок побудови такої шкали оцінювання був доволі суб'єктивним, залежав від професійного судження аудитора та його досвіду. Якісне оцінювання ризиків відповідав підтверджувальний концепції аудиту, що була поширена на той час.

Як зазначають В.М. Чубай та О.А. Галань, у разі використання якісної моделі оцінювання аудиторського ризику відсутні гарантії адекватності результатів нечітко-логічного висновку та реального рівня ризику не виявлення, а тому основним недоліком цієї моделі дослідники виділили трудомісткість її застосування, через що економічно недоцільно її використовувати під час кожної аудиторської перевірки [11, с. 199]. Погоджуючись з думкою дослідників, вважаємо за доцільне обґрунтувати недосконалість застосування

виключно якісне оцінювання аудиторського ризику, широким використанням в практичній діяльності інтуїтивного оцінювання аудитора, що не завжди є виправданим, оскільки така оцінка є доволі суб'єктивною.

На початку XXI ст. гучні скандали, пов'язані з "роздуванням" прибутків на мільярди доларів за допомогою приписок та викривлень в бухгалтерському обліку таких відомих компаній як Enron, Tyco International, Adelphia, Peregrine Systems та WorldCom підірвали довіру суспільства до показників фінансової звітності публічних компаній, а також до професії аудитора. У зв'язку з цим постала потреба зміни концепції аудиту від підтверджувальної до системно-орієнтованої, оскільки методичні підходи до процесу аудиту за підтверджувальної концепції аудиту, зокрема й щодо оцінювання аудиторського ризику, виявилися неспроможними знайти порушення в системі бухгалтерського обліку за нових умов господарювання.

На думку О.В. Петуха, перехід до концепції системно-орієнтованого підходу в процедурі аудиторської перевірки був зумовлений, з одного боку, зростанням інформаційних потреб користувачів, формуванням систем найбільш важливих показників шляхом уніфікації принципів складання фінансової звітності, а також вдосконаленням внутрішніх систем обліку та контролю осіб, що підлягають аудиторській перевірці, реформуванням законодавства, поглибленням суперечностей в нормативно-правовому регулюванні складання фінансових звітів, з іншого боку [10, с. 8].

Відповідно до нової концепції аудиторської перевірки, постала потреба перегляду підходу щодо оцінювання аудиторського ризику. Модель якісного оцінювання аудиторського ризику неможливо було застосовувати для розрахунку прийняттого рівня ризику не виявлення, тоді як в нових умовах господарювання та здійснення аудиту істотно підвищувалася відповідальність аудитора за результати аудиторських перевірок, з огляду на це особливі популярності набув кількісне оцінювання аудиторського ризику.

Згідно з ISA 200 "Overall objectives of the independent auditor and the conduct of an audit in accordance with international standards on auditing" (МСА 200 "Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів"), аудиторський ризик є добуток ризиків істотного викривлення фінансової звітності та ризику не виявлення [12, п. 13]. При цьому ризик істотного викривлення фінансової звітності виступає сукупною оцінкою невід'ємного ризику та ризику засобів контролю [12, п. А37].

У межах загальної методології аудиту, яка сформувалась в процесі еволюції, традиційно розглядають така модель загального аудиторського ризику (1), що була запропонована Американським інститутом дипломованих суспільних бухгалтерів:

$$AP = HP \times PK \times PH, \quad (1)$$

де: AP – загальний аудиторський ризик; HP – невід'ємний (внутрішньогосподарський) ризик; PK – ризик засобів контролю; PH – ризик не виявлення.

Деякі вітчизняні вчені, В.М. Чубай та О.А. Галань пропонують розширити стандарту модель оцінювання ризику шляхом доповнення її такими еле-

ментами у складі ризику контролю як ризик системи бухгалтерського обліку, ризик системи внутрішнього контролю та ризик зовнішнього контролю, а ризик не виявлення – ризиком аналітичного огляду та ризиком тестування [11, с. 197-198]. Проте такі пропозиції не змінюють концептуально модель оцінювання ризику, яка може бути доповнена все новими елементами.

На основі аналізу праць вчених та вимог міжнародних регуляторів аудиту В.П. Козлов виділив три основні задачі, вирішити які дає змогу застосування моделі кількісного оцінювання аудиторського ризику: раціональне планування аудиторської перевірки; забезпечення прийнятної величини загального аудиторського ризику в процесі перевірки; оцінювання аудиторського ризику, що фактично супроводжував перевірку, на етапі формування аудиторського висновку [8, с. 11]. Проте події світової фінансової кризи 2007-2008 рр., яка виникла через ігнорування та применшення ролі фактора ризику, змусили переглянути концепцію аудиту провідними аудиторськими інститутами, внаслідок чого за основу було прийнято ризик-орієнтований підхід в процедурі аудиторської перевірки.

На основі вивчення еволюції аудиту та тенденцій реформування Міжнародних стандартів аудиту О.В. Петух у своєму дисертаційному дослідженні сформував сутність, завдання та визначив особливості методики ризик-орієнтованого аудиту, що дало змогу констатувати науковцю становлення нової концептуальної моделі аудиту. Автор сформулював сутність нової концепції аудиту як "перевірки бухгалтерської (фінансової) звітності осіб, що підлягають аудиторській перевірці, на відповідність у всіх істотних відносинах застосовуваним принципам її підготовки, яка заснована на безперервному відстеженні ризиків істотних викривлень цієї звітності та оперативній роботі, виконанні та документуванні аудиторських процедур у відповідь на оцінені ризики" [10, с. 9]. Щодо особливостей методики аудиту, то у всіх без винятку випадках О.В. Петух наголошує на необхідності врахування величини аудиторського ризику, тобто важливості розвитку методичних підходів до його оцінювання за нової концепції аудиту.

На сьогодні кількісне оцінювання аудиторського ризику майже повністю витіснив якісний підхід, що, відповідно до ризик-орієнтованої концепції аудиту, не можна вважати позитивним. Як свідчать неофіційні опитування західних аудиторів, проведені незалежними соціальними групами у США та країнах Західної Європи, більшість аудиторів передбачали негативний розвиток економіки та негативні наслідки світової фінансової кризи, проте в своїх аудиторських висновках аудитори не могли оцінити такий ризик, внаслідок чого суспільство не було повідомлене про ризик неплатоспроможності та банкрутства низки великих компаній.

На сьогодні, за результатами дослідження О.В. Петуха, в практиці аудиторської перевірки сформувалось два основні напрями трансформації кількісного оцінювання ризику за нової концепції:

- 1) визначення ризику істотних викривлень методом множення невід'ємного ризику і ризику засобів контролю, з урахуванням значущості факторів ризику кожного виду (значущість визначають методом експертних оцінок);

2) визначення ризику істотних викривлень методом множення невід'ємного ризику і ризику засобів контролю, без урахування значущості факторів ризику кожного виду. Усі фактори визнають рівнозначними, тобто з однаковим ступенем впливають на ймовірність появи в бухгалтерській (фінансовій) звітності істотних викривлень [10, с. 11].

З погляду простоти та зрозумілості друга методика оцінювання ризику за нової концепції аудиту є більш досконалою за першу. Проте вона не усуває головний недолік, притаманний кількісному підходу щодо оцінювання аудиторських ризиків, а саме не враховує професійне судження аудитора під час оцінювання значущості чинників, що впливають на загальний рівень аудиторського ризику, а тому не дає змоги виявляти об'єктивні та суб'єктивні ризики суб'єкта господарювання, що підлягає аудиту, чим, своєю чергою, зменшує інформаційну місткість аудиторського висновку, внаслідок чого керівництво такого суб'єкта господарювання не може розробити заходи з усунення або зменшення таких ризиків.

Тому на сьогодні постає потреба розбудови методів оцінювання аудиторських ризиків з метою підвищення якості аудиторських послуг відповідно до ризик-орієнтованої концепції аудиту, що на сьогодні в теорії та практиці аудиту визнається провідною. На наш погляд, за ризик-орієнтованого підходу в процедурі аудиторської перевірки за основу необхідно покласти кількісну модель оцінювання аудиторського ризику, проте внести до неї певні корективи, враховуючи вітчизняні особливості практики аудиту. Зокрема, недоцільним вважаємо визначення в моделі ризику істотного викривлення фінансової звітності як добутку невід'ємного ризику (НР) і ризику засобів контролю (РК), оскільки такі ризики здебільшого не залежать один від одного.

Так, не всі фактори ризику, що призводять до викривлень в системі бухгалтерського обліку, можуть бути виявлені системою внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Як свідчать результати вивчення практики вирішення судових спорів [6], з 2012 р. в Україні з'являється все більше справ, пов'язаних з притягненням до відповідальності управлінського персоналу за неналежну організацію бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю (особливо в частині сплати податків до державного бюджету України). Тому аудиторам варто врахувати недосконалість організації системи внутрішнього контролю на вітчизняних підприємствах, внаслідок чого підвищується ризик не виявлення такою системою викривлень в бухгалтерському обліку.

Окрім цього, варто окремо розглядати можливість появи викривлень в системі бухгалтерського обліку саме внаслідок недосконалості системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання (наприклад, застосування застарілих норм законодавства суб'єктами внутрішнього контролю, внаслідок чого невірно було скориговано бухгалтерські записи, що спочатку відповідали вимогам чинного законодавства).

Враховуючи викладене, пропонуємо застосовувати такий підхід щодо оцінювання аудиторського ризику (2):

$$AP=(HP+PK)\times PH, \quad (2)$$

де: *AP* – загальний аудиторський ризик; *HP* – невід'ємний (внутрішньогосподарський) ризик; *PK* – ризик засобів контролю; *PH* – ризик не виявлення.

Сума невід'ємного (внутрішньогосподарського) ризику та ризику засобів контролю утворюватиме ризик істотного викривлення фінансової звітності. Оскільки саме такий ризик важко визначити за допомогою математичного опису в моделі кількісного оцінювання аудиторського ризику вважаємо доцільним застосовувати якісний метод. Найбільш обґрунтованим, на наш розсуд, є застосування методу експертних оцінок, за якого експерти – члени аудиторської групи проводитимуть тестування ризиків за прийнятою у внутрішньофірмовому стандарті аудиту методикою з присвоюванням відповідних оцінок-балів (такий підхід застосовували за підтверджувальної концепції аудиту). При цьому оцінювання невід'ємного ризику є найбільш складною та трудомісткою. На погляд В.О. Гринченка, прийнятна методика оцінювання невід'ємних ризиків повинна мати такі властивості:

- 1) оцінювання ризиків потрібно здійснювати за допомогою аналізу як зовнішніх факторів, які впливають на суб'єкт господарювання, так і внутрішніх факторів, що призводять до ризиків, які суб'єкт господарювання не зможе проконтролювати;
- 2) кожна виявлена ризикова ситуація повинна бути оцінена за допомогою єдиного підходу щодо оцінювання аудиторських ризиків;
- 3) вирішальна роль у виявленні й оцінюванні невід'ємного ризику повинна належати безпосередньо аудиторам; допускається залучення фахівців в галузі, де аудитор може не володіти необхідним обсягом знань. Аудитор повинен враховувати думку осіб, відповідальних за підготовку бухгалтерської (фінансової) звітності, а також менеджменту компанії, але неухильно проявляти професійний скептицизм;
- 4) доцільно занотовувати та систематизувати внутрішньофірмові напрацювання з виявлення невід'ємних ризиків у розрізі галузевої спеціалізації, що дасть змогу оптимізувати і підвищити ефективність застосовуваної методики виявлення невід'ємних ризиків в майбутньому [4, с. 13].

Погоджуємося з думкою автора та вважаємо, що якісне оцінювання невід'ємного аудиторського ризику повною мірою враховує визначені науковцем властивості. Щодо концептуального підходу щодо оцінювання ризиків системи внутрішнього контролю, то за аргументованими доказами В.О. Гринченка, її можна звести до таких тверджень:

- ризик засобів внутрішнього контролю оцінюють на рівні підготовки бухгалтерської (фінансової) звітності загалом в розрізі конкретних виявлених аудитором ризиків;
- під час оцінювання аудиторських ризиків аудитор повинен виявити окремі засоби внутрішнього контролю, які здатні запобігти або виправити спотворення на рівні передумов підготовки бухгалтерської (фінансової) звітності для груп однотипних операцій, залишків за рахунками бухгалтерського обліку і випадків розкриття інформації;
- аудитор отримує розуміння засобів контролю та встановлює відповідність між ними і передумовами підготовки фінансової (бухгалтерської) звітності в контексті процесів і систем, в яких вони існують;

- окремі засоби внутрішнього контролю підлягають обов'язковому оцінюванню в разі, коли аудитор визнає пов'язаний з цим елементом системи внутрішнього контролю ризик значущим або планує покладатися на надійність таких елементів тією чи іншою мірою під час проведення аудиторських процедур;
- особливого розгляду заслуговують інформаційні системи, які застосовують в господарській діяльності, зокрема для ведення бухгалтерського обліку та складання бухгалтерської (фінансової) звітності [4, с. 15].

На наш погляд, систему внутрішнього контролю також потрібно оцінювати за якісним підходом із застосуванням таких інструментів: проведення інтерв'ю із співробітниками системи внутрішнього контролю та бухгалтерської служби суб'єкта господарювання, вивчення внутрішніх документів, аналіз досягнутих результатів, вивчення бізнес-процесів підприємства.

Натомість вважаємо недоцільним застосування якісних підходів щодо оцінювання ризику не виявлення. Цей ризик, на наш погляд, повинен бути оцінений за допомогою кількісного підходу (найбільш доцільним вважаємо застосування статистичного методу, що ґрунтується на нормальному розподілі ймовірності випадкових величин для побудови необхідного обсягу вибірки даних із загального масиву). Саме такий підхід щодо оцінювання ризику не виявлення дасть змогу об'єктивно оцінити рівень аудиторського ризику відповідно до здійсненої аудиторської вибірки.

У частині управління рівнем загального аудиторського ризику необхідно враховувати всі його компоненти: невід'ємний (внутрішньогосподарський) ризик, ризик засобів контролю та ризик не виявлення. Застосування процедур щодо зменшення ризику виключно до ризику не виявлення, що є поширеним у вітчизняній практиці аудиту, не дасть позитивного результату, оскільки призведе до збільшення обсягу вибірки даних із загального масиву, а це, своєю чергою, збільшить термін проведення аудиту та затрати праці персоналу, що неминує підвищить собівартість аудиторської послуги. Натомість грамотне управління всіма складовими загального аудиторського ризику дасть змогу підвищити якість аудиту, не збільшуючи при цьому витрат праці та часу на здійснення такої аудиторської перевірки відповідно до ризик-орієнтованої концепції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, в останні десятиліття спостерігається бурхливий розвиток концепцій аудиту, відповідно до яких змінюються і методичні підходи щодо оцінювання аудиторського ризику. Так, формування нових інформаційних потреб користувачів фінансової звітності та наростання пов'язаних з ними конфліктів інтересів між керівництвом і користувачами фінансової звітності суб'єкта господарювання зумовили формування наприкінці ХХ ст. підтверджувальної концепції аудиторської перевірки, де основою оцінювання аудиторського ризику стали якісні методи. Проте поглиблення внутрішніх суперечностей між керівництвом, фінансово-контрольними службами та власниками на початку ХХІ ст. спричинило перехід до системно-орієнтованого аудиту, за якого пріоритетним стало кількісне оцінювання аудиторського ризику. Події світової фінансової кризи 2007-2008 рр., причетність аудиторів до конфлікту інтересів суб'єктів госпо-

дарювання, що підлягають аудиторській перевірці та користувачів фінансової звітності, а також криза довіри до аудиторських висновків зумовили потребу переходу до ризик-орієнтованого аудиту, за якого досі відсутній єдиний підхід щодо оцінювання аудиторського ризику.

Схиляємося до думки, що найбільш раціонально, відповідно до ризик-орієнтованого підходу, в процесі аудиту користуватися комбінованим методом оцінювання аудиторського ризику, що поєднує в собі переваги як якісного, так і кількісного оцінювання ризику. Застосування такого підходу дасть змогу зменшити необґрунтоване завищення величини аудиторського ризику відповідно до моделі його кількісного оцінювання, а також дасть змогу застосовувати аудитору професійне судження, інтуїтивний підхід щодо оцінювання економічної ситуації, можливість аналізувати інші фактори, які через обмеженість не можуть бути описані в моделі кількісного оцінювання аудиторського ризику, а це, своєю чергою, підвищує якість наданих аудиторських послуг.

Література

1. Бондар В.П. Концепція розвитку аудиту в Україні: теорія, методологія, організація : монографія / В.П. Бондар. – Житомир : Вид-во ЖДТУ, 2008. – 454 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Альфа і омега бухгалтерського обліку або моя болісна несповідь / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир : ПП "Рута", 2007. – 328 с.
3. Бычкова С.М. Риски в аудиторской деятельности / С.М. Бычкова, Л.Н. Растамханова / под ред. проф. С.М. Бычковой. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2003. – 416 с.
4. Гринченко В.А. Развитие оценки аудиторских рисков в процессе аудита : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика / Виктор Алексеевич Гринченко. – Ростов-на-Дону, 2012. – 25 с.
5. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація : монографія / Н.І. Дорош. – К. : Тов. "Знання", КОО, 2001. – 402 с.
6. Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
7. Загородній А.Г. Риски аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання : монографія / А.Г. Загородній, Л.М. Пилипенко. – Львів : Вид-во ЗУКЦ, 2010. – 232 с.
8. Козлов В.П. Формирование комплексного подхода к управлению аудиторским риском : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика / Валерий Павлович Козлов. – Новосибирск, 2012. – 23 с.
9. Петрик О.А. Аудит: методологія і організація : монографія / О.А. Петрик. – К. : Вид-во КНЕУ, 2003. – 260 с.
10. Петух А.В. Методика оценки рисков и существенности в аудите (на примере сельскохозяйственных организаций) : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.12 – Бухгалтерский учет, статистика / Алексей Владимирович Петух. – Краснодар, 2012. – 24 с.
11. Чубай В.М. Методики оцінювання аудиторського ризику: суть, недоліки та заходи їх усунення / В.М. Чубай, О.А. Галань // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.5. – С. 196-202.
12. International standard on auditing 200 Overall objectives of the independent auditor and the conduct of an audit in accordance with international standards on auditing. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.web.ifac.org/download/a008-2010-iaasb-handbook-isa-200.pdf>.

Бобровиц О.Б. Методические подходы к оценке аудиторского риска

Рассмотрены действующие подходы к оценке аудиторского риска. Предложены направления их совершенствования в соответствии с риск-ориентированным подходом процедуры аудиторской проверки. Рассмотрена модель общего аудиторского риска, которая была предложена Американским институтом дипломированных общественных бухгалтеров. Исследована модель количественной оценки аудиторского риска.

Ключевые слова: оцінка, аудиторський ризик, аудиторська перевірка, ризик-орієнтований підхід, концепції аудита.

Bobrovych O.B. Methodical approaches to assessing audit risk

In the article the current approaches to assessing audit risk are defined. Directions for its improvement according to the risk-based approach of audit procedures are proposed. The model of the overall audit risk is defined, which was proposed by the American Institute of Certified Public Accountants. The model of quantifying assessing audit risk is researched.

Keywords: assessment, audit risk, audit, risk-based approach, the concept of auditing.

УДК 658.14:005.934

Доц. І.Б. Висоцька, канд. екон. наук;
магістрант В.В. Комаричина – Львівський ДУВС

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ

Розглянуто проблему формування оптимальної структури капіталу підприємства як складової стратегії забезпечення його фінансової безпеки, проаналізовано основні фактори, що впливають на співвідношення власного і залученого капіталу, а також узагальнено методи його оптимізації.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, власний капітал, залучений капітал, структура капіталу, оптимізація.

Постановка проблеми. Функціонування підприємств у сучасних умовах пов'язане з великою кількістю ризиків, загроз та небезпек. На передній план виходить проблема забезпечення фінансової безпеки підприємства, на рівень якої впливають різноманітні чинники. Тому першочергового значення набуває побудова комплексної системи фінансової безпеки підприємства, що ґрунтується на найважливіших фінансових пропорціях, зокрема на оптимальній структурі капіталу.

Аналіз останніх досліджень. Проблема знаходження оптимального співвідношення між власними та залученими фінансовими ресурсами підприємства широко висвітлено у працях І.О. Бланка, Л.О. Матвійчук, Р.А. Слав'юка, В.В. Стадник, В.О. Подольської, О.В. Яріш, І.Й. Яремко та ін. Проте, проблема структуризації капіталу підприємства та впливу її на фінансову безпеку підприємства є багатовекторною, тому потребує подальшого розвитку та досліджень.

Метою дослідження є аналіз та узагальнення теоретичних підходів і методів формування оптимальної структури капіталу підприємства як складової системи його фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. В умовах нестабільності зовнішнього середовища функціонування промислових підприємств, для яких характерним є ускладнення умов господарювання та зростанням конкурентної боротьби між господарюючими суб'єктами, їх фінансовий стан значно погіршується, що в майбутньому може призвести до банкрутства. Тому головною проблемою підприємств є забезпечення їхньої фінансової безпеки. Донедавна фінансову безпеку дослідники розглядали як складову економічної безпеки держави або підприємства. Однак фінансова безпека має і самостійне значення. У

проекті Концепції фінансової безпеки України [1, с. 40], фінансова безпека підприємницьких структур визначається як "складова економічної безпеки, яка характеризує стан захищеності їх життєво важливих (ключових) інтересів у фінансовій сфері від впливу широкого кола негативних чинників (загроз)". Також у Концепції зазначено, що мінімізація загроз та забезпечення інтересів фінансової безпеки України може бути здійснене на державному рівні.

Фінансова безпека підприємств у розумінні Д. Ваньковича [2, с. 11] – це відсутність фінансової небезпеки підприємства, а саме вдале управління оперативною, фінансовою та інвестиційною діяльністю. Таке визначення аналізованого поняття, на погляд авторів, не є оптимальним, оскільки враховує тільки стан відсутності внутрішніх загроз, а, отже, практично не зважає на можливість впливу загроз зовнішнього середовища. Так, К. Горячева [3, с. 65] під фінансовою безпекою підприємства розуміє такий фінансовий стан, який характеризується збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовує підприємство, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю фінансової системи підприємства забезпечувати достатніми обсягами фінансових ресурсів реалізацію його фінансових інтересів, завдань, місії та розвитку.

Фінансову безпеку як ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань, трактує О. Барановський [4, с. 28]. І.О. Бланк [5, с. 14] у тлумаченні аналізованого поняття ґрунтується на парадигмі системного підходу, інтегруючи поняття "економічна безпека підприємства" та "фінанси підприємства". Він зазначає, що фінансова безпека підприємства – це кількісно та якісно детермінований рівень його фінансового стану, що забезпечує стабільну захищеність його фінансових інтересів від реальних і потенційних внутрішніх та зовнішніх загроз.

Отже, наведені визначення характеризують фінансову безпеку, з одного боку, як стан захищеності певного суб'єкта від впливу загроз чи стан, за якого відсутні загрози, а з іншого – як складову економічної безпеки та елемент системи фінансових відносин. Підсумовуючи сказане, можна виокремити такі сутнісні характеристики фінансової безпеки підприємства:

- фінансова безпека є одним з основних елементів економічної безпеки підприємства;
- фінансова безпека може бути охарактеризована за допомогою системи кількісних і якісних показників;
- показники фінансової безпеки повинні мати граничні значення, за допомогою яких можна судити про ступінь фінансової безпеки підприємства;
- фінансова безпека забезпечує захищеність фінансових інтересів підприємства;
- фінансова безпека підприємства повинна забезпечувати його розвиток і стійкість. Показником розвитку підприємства виступає ріст його теоретичної вартості, а показником стійкості – фінансова рівновага підприємства.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства – це процес запобігання будь-яким збиткам від негативних впливів внутрішніх і зовнішніх чинників на різні аспекти комерційної діяльності. Це можливо за рахунок створен-